

۱. ما، بازیگران مذهبی و جامعه مدنی فعال در زمینه حقوق بشر، که در نقطه اوج مجموعه‌ای از اجلاس‌های برگزار شده توسط دفتر کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد (دفتر کمیساریا)² در روزهای ۲۸ و ۲۹ مارس ۲۰۱۷ در بیروت گرد هم آمده‌ایم، اعتقاد عمیق خود را نسبت به این که مذاهب و باورهای ما تعهدی مشترک به حمایت از کرامت و ارزش برابر تمامی انسان‌ها را با یکدیگر سهیم هستند، اعلام می‌داریم. به همین جهت، ارزش‌های مشترک انسانی و کرامت برابر آنان ریشه‌های مشترک فرهنگ‌های ما هستند. ایمان و حقوق می‌بایست حوزه‌هایی باشند که به تقویت متقابل یکدیگر می‌پردازند. ابراز فردی و جمعی ادیان و اعتقادات در جوامعی رشد کرده و شکوفا می‌شود که حقوق بشر در آن مبتنی بر ارزش برابر کلیه اشخاص حفاظت می‌شود. بر همین اساس، حقوق بشر می‌تواند از مبانی عمیقاً ریشه‌دار اخلاقی و معنوی ارائه شده توسط ادیان و مذاهب منتفع شود.

۲. ما مذاهب و باورهای اعتقادی خود را به عنوان منبعی برای حفاظت از کلیه حقوق مسلم انسانی دریافتیم - از حفظ موهبت زندگی، آزادی اندیشه، وجدان، مذهب، اعتقاد، عقیده و بیان، تا رهایی از نیاز و هراس، از جمله شامل خشونت در کلیه اشکال آن.

- «هر آن کس که جانی را حفظ کند، توسط کتاب مقدس به عنوان فردی تلقی می‌شود که کل جهان را حفظ کرده است.» (تلمود، سنهدرین، ۳۷، الف).
- «کسی که جان انسانی را نجات دهد، همانند آن است که جان تمامی انسان‌ها را نجات داده است.» (قرآن، المائدة، ۳۲)
- «خداوند، خدای خود را با تمام قلب، تمام جان، تمام قوت، و با تمام ذهن دوست بدار؛ و همسایه‌ات را نیز مانند خود دوست بدار.» (انجیل لوقا ۱۰: ۲۷)
- «بگذار خدای این خانه را پرستش کنند، که آنان را از گرسنگی و هراس نجات داد.» (قرآن، قریش، ۴-۳)
- یک فرد در جهان آفریده شد، تا تعلیم دهد که اگر کسی باعث نابودی یک شخص شود، تمام جهان را نابود کرده است؛ و اگر کسی یک جان را نجات دهد، او تمام جهان را نجات داده است.» (میشنا، سنهدرین ۴:۵)
- «بگذارید همگی در کنار هم بایستیم، همگی یک سخن را بر زبان آوریم و افکارمان یکی شود.» (ریگ‌ودا ۱۰: ۱۹۱)
- «همان‌طور که من از خود در برابر چیزهای ناخوشایند هرچند کوچک محافظت می‌کنم، باید نسبت به دیگران نیز به همان شکل و با ذهنی مشفق و دلسوز رفتار کنم.» (شانتی دوا، راهنمایی بر شیوه زندگی بوداسیف)
- «بگذارید همگی ذهن‌هایمان را کنار هم قرار دهیم تا دریابیم که چه زندگی‌ای را می‌توانیم برای فرزندانمان بسازیم.» (گاونر نشسته [رهبر سرخپوستان از قبیله] لاکوتا)

۳. بر مبنای آنچه که مورد اشاره قرار گرفت، و نیز منابع متعدد مذهبی دیگر، ما معتقدیم که باورهای مذهبی و اعتقادی ما یکی از منابع اساسی حفاظت از کرامت انسانی و آزادی‌های کلیه اشخاص و جوامع، بدون هرگونه تفاوت بر هر مبنای مذهبی، اخلاقی و فلسفی پیش از حقوق بین‌الملل به پاسداشت یگانگی نوع بشر، تقدس حق حیات و وظایف فردی و اجتماعی که ریشه در قلوب مؤمنین دارد، پرداخته‌اند.

۴. ما متعهد می‌شویم که ارزش‌های مشترک انسانی که ما را متحد می‌کند، اشاعه دهیم. اگرچه ما در برخی مسائل الهیاتی با یکدیگر تفاوت‌هایی داریم، پیمان می‌بندیم که با هرگونه بهره‌برداری از این تفاوت‌ها با هدف هواخواهی از خشونت، تبعیض و تنفر دینی مبارزه کنیم.

- برای گروه‌های مختلف قوانین و روش‌هایی قرار داده‌ایم. اگر خداوند اراده می‌کند، شما را یک امت قرار می‌داد، ولی می‌خواست شما را در آنچه به شما داده است، بیازماید. پس در کارهای نیکو از یکدیگر سبقت بگیرید. همه شما به خداوند باز خواهید گشت و او شما را در خصوص آنچه اختلاف می‌کردید، آگاه خواهد ساخت.» (قرآن، المائدة، ۴۸)
- «شما میوه‌های یک درخت‌اید، و برگ‌های یک شاخه.» (بهاء‌الله)

۵. ما معتقدیم که آزادی مذهب و اعتقاد بدون آزادی فکر و اندیشه، که به دلیل ارتباط با جوهر انسانی و حق انتخاب وی و آزادی مذهب و اعتقاد بر همه آزادی‌ها مقدم است، وجود نخواهد داشت. انسان در تمام آن مبنای همه ادیان بوده و از طریق عشق، بخشش و احترام رشد می‌کند.

۶. ما رسماً بدین وسیله در کنار هم از بیروت شرافت‌مندانه‌ترین تلاش‌ها را، صلح‌جویانه اما قدرت‌مند علیه منیت، منافع شخصی و تفاوت‌های ساختگی آغاز می‌کنیم. تنها زمانی که ما به عنوان بازیگران مذهبی وظایف مربوط به خود را بر عهده گیریم، چشم‌انداز مشترک مسؤولیت‌های خود را شیوا و رسا بیان کرده، و اقدام را بر وعظ اولویت دهیم، تنها پس از آن می‌توانیم به طور قابل‌اتکایی پذیرش متقابل و برادری را میان مردمانی از مذاهب و باورهای مختلف ترویج کرده و آنان را برای فائق آمدن بر وسوسه‌های نفرت، شرارت، فریب و تقلب، طمع، ظلم و سایر اشکال نامردمی توان‌مند سازیم. تمامی جوامع دینی و اعتقادی نیاز به رهبرانی ثابت قدم دارند که این راه را بدون تکلف و از طریق اقدام برای کرامت برابر همگان حول محور انسانیت و احترام به آزادی مطلق فکر و اندیشه تک‌تک انسان‌ها، مهیا سازند. ما متعهد می‌شویم که با حفاظت از آزادی و گوناگونی از طریق فعالیت‌های مرتبط با «ایمان برای حقوق» (F4R)، از هیچ تلاشی برای برطرف ساختن این شکاف در رهبری مشترک فروگذار نکنیم.

- «و ما هر جانی را در کمال آفریدیم، در ضعف در برابر شر و اشتیاق در برابر خیر. همانا کسی رستگار است که در راه خیر تعالی یابد.» (قرآن، الشمس، ۷-۹)

۷. اعلامیه حاضر «ایمان برای حقوق» خطاب به تمامی باورمندان به ادیان و مذاهب در تمامی نواحی جهان است، با نگاهی به بهبود جوامع منسجم، صلح‌جو و پُر احترام، بر پایه خط‌مشی‌ای مشترک و عمل‌گرا که توسط تمامی طرف‌ها مورد موافقت قرار گرفته و به‌روی کلیه بازیگرانی که اهداف آن را دنبال می‌کنند، باز است. ما این مسأله را گرامی می‌داریم که اعلامیه ما راجع به «ایمان برای حقوق»، همانند بنیان‌گذار خود، برنامه اقدام رِباط در خصوص تحریک به تبعیض، خصومت و خشونت (اکتبر ۲۰۱۲)، تحت توجهات و با حمایت سازمان ملل متحد که تمامی مردمان جهان را نمایندگی می‌کند، ایجاد و هدایت شده و با سازکارهای حقوق بشری سازمان ملل متحد همچون گزارش‌گران ویژه و اعضای نهادهای معاهداتی بارور شده‌است.

۸. اگرچه ابتکارات مورد استقبال قرار گرفته متعددی در طول زمان تلاش بر آن داشته‌اند که برای منفعت مذهب و حقوق، این دو را به یک‌دیگر پیوند دهند، هیچ‌یک از این تلاش‌ها به‌طور کامل به نتیجه دل‌خواه منتهی نشده‌اند. به‌همین جهت، ما بر این عقیده‌ایم که بازیگران مذهبی باید امکان یابند، که چه در عرصه داخلی و چه بین‌المللی، وظیفه خود در دفاع از انسانیت مشترک ما را در برابر تحریک به نفرت، آن‌دسته که از پی‌ثبات کردن جوامع سود می‌برند، و عروسک‌گردانان هراس علیه کرامت مسلم و برابر انسانی بر عهده گیرند. به‌واسطه اعلامیه پیش‌روی «ایمان برای حقوق»، ما قصد داریم تا در امتداد تلاش‌های پیشین، قلب‌ها و دست‌انمان را به یک‌دیگر پیوند دهیم تا مذهب و حقوق را از طریق بیان شیوای مبانی مشترک میان همه ما به یک‌دیگر نزدیک کرده و راه‌هایی که مذهب می‌تواند به پاسداری حقوق بپردازد را به‌طور مؤثرتری مشخص کنیم، تا هر دو یک‌دیگر را تقویت کنند.

➤ «همانا نوع بشر در خُسران است. به‌جز آن دسته که معتقد به کارهای نیکویند، پیوسته آن را به دیگران توصیه می‌کنند و در این مسیر ثابت قدم‌اند.» (قرآن، العصر، ۳)

۹. با تکیه بر اعلامیه حاضر، ما همچنین قصد داریم تا آن‌چه که به وعظ آن می‌پردازیم را از طریق ایجاد یک ائتلاف چندلایه، عملی‌سازیم، که پذیرای تمامی بازیگران مذهبی مستقل و سازمان‌های مذهبی است که خالصانه و از طریق اجرای پروژه‌ها در میدان عمل در حوزه‌هایی که در به‌ثمر رسیدن اهداف اعلامیه پیش‌روی «ایمان برای حقوق» نقش دارد، پذیرش و تعهد خود به آن را اظهار می‌دارند. ما همچنین نقشه‌راهی برای اقدامات عینی و ملموس در حوزه‌های مشخص ترسیم خواهیم کرد، که به‌طور مرتب توسط ائتلاف جهانی ما در «ایمان برای حقوق» بازبینی شود.

۱۰. برای رسیدن به هدف فوق، ما به‌عنوان باورمندان (خواه خدا‌باور، غیر خدا‌باور، خدا‌نا‌باور یا غیره)^۳ پیمان می‌بندیم که به پنج اصل اساسی کاملاً پایبند باشیم:

الف) اولویت دادن پروژه‌های عینی و عمل‌گرای «ایمان به حقوق» در سطح محلی به گفت‌وگوهای سنتی بین‌الادیان. گفت‌وگو اگرچه بسیار مهم است، فی‌نفسه یک هدف نیست. نیت خوب بدون اعمال متناظر ارزش محدودی دارند. تغییر در میدان عمل، هدف، و اقدامات عینی و ملموس، راه منطقی دستیابی به آن است.

➤ «ایمان با اعمال صالح در قلب‌ها مستقر می‌شود.» (حدیث)

ب) پرهیز از شکاف‌های الهیاتی و نظری برای عمل کردن بر مبنای حوزه‌های مشترک بینش درون‌ادیانی و بین‌الادیانی که در اعلامیه پیش‌روی «ایمان برای حقوق» تعیین شده‌اند. این اعلامیه نه با این هدف که ابزاری برای گفت‌وگو میان ادیان باشد، بلکه به‌عنوان عرصه‌ای برای اقدام مشترک در دفاع از کرامت انسانی برای همگان، بنیان نهاده شده‌است. ما اگرچه آزادی بیان را ارج می‌نهیم و به‌هیچ‌عنوان خیال خام استمرار مناقشات در سطوح مختلف گفتمان دینی را در سر نمی‌پرورانیم، مصمم هستیم تا با سوءاستفاده از ادیان هم در عرصه سیاست و هم درگیری‌ها به مبارزه برخیزیم. قصد ما آن است که صدایی متوازن‌کننده و واحد از هم‌بستگی، خرد، شفقت، میانه‌روی، روشن‌گری و اقدامات جمعی مربوطه در سطوح پایه باشیم.

ج) مراقبه و درون‌نگری فضیلتی است که ما آن را ارج می‌نهیم. ما پیش و بیش از هر چیز با صدایی بلند از نقاط ضعف و چالش‌های موجود در جوامع خود سخن می‌گوییم. ما از مسائل جهانی بیش‌تری به‌طور جمعی و مداوم، پس از تعمق و تبادل نظر داخلی و فراگیر که از گران‌مایه‌ترین نقطه قوت ما، یعنی هم‌بستگی پاسداری می‌کند، سخن خواهیم گفت.

د) سخن گفتن با صدایی واحد، خصوصاً علیه هرگونه طرف‌داری از نفرت که منجر شود به تحریک به خشونت، تبعیض و هرگونه تعدی دیگر به کرامت انسانی برابر که تمامی انسان‌ها فارغ از مذهب، عقیده، جنسیت، عقاید سیاسی یا غیره، ملیت یا خاستگاه اجتماعی، یا هر وضعیت دیگر، از آن بهره‌مندند. محکوم و تقبیح کردن تحریک به نفرت، بی‌عدالتی، و تبعیض بر مبنای مذهب یا هر شکل از تعصب مذهبی کافی نیست. ما وظیفه داریم تا نفرت‌پراکنی را با شفقتی ترمیم‌کننده و هم‌بستگی‌ای که قلب‌ها و جوامع را توأمان التیام می‌بخشد، جبران کنیم. چاره‌سازی ما باید پا را از مرزهای دینی و اعتقادی فراتر بگذارد. به‌همین جهت این مرزها دیگر نباید برای سوءاستفاده‌گران، بیگانه‌هراسان، عوام‌گرایان و افراطیون خشن، سرزمینی آزاد باشد.

ه) ما مصمم هستیم تا کاملاً مستقل عمل کرده، و در عین حال که در هر مکان که ائتلاف‌های «ایمان برای حقوق» آزادانه و مطابق با اعلامیه حاضر ایجاد شده‌اند، درصدد همکاری با مقامات مذهبی و دولتی، نهادهای دولتی مربوطه و بازیگران غیر دولتی برمی‌آییم، تنها از ندای وجدان خود پیروی کنیم.

۱۱. ابزار و سرمایه اصلی ما رساندن صدای خود به صدها میلیون از پیروان به روشی ساختارمند و پیش‌گیرانه است تا عقاید مشترک خود که در اعلامیه پیش‌روی «ایمان برای حقوق» متجلی شده‌اند، را به آنان منتقل کنیم. سخن گفتن با صدایی واحد در دفاع از کرامت انسانی برابر همگان در چالش‌های مشترک پیش‌روی انسانیت به یک اندازه به طریقت ایمان و حقوق کمک می‌کند. ابناء بشر،

فارغ از آنچه که بدان معتقداند، به جای رواداری صرف، به احترامی کامل و برابر مُحق‌اند. این وظیفه ماست که این تعهد را در حوزه‌های صلاحیت خود پاس بداریم. ما همچنین همه مؤمنین را تشویق می‌کنیم که مسؤولیت‌های فردی خود را در دفاع از ارزش‌های عمیق و ریشه‌دار عدالت، برابری و مسؤولیت در مقابل نیازمندان و محرومان، فارغ از دین و مذهب آنان، بر عهده گیرند.

➤ «مردم یا برادران تو در دین‌اند، یا برادران تو در انسانیت.» (امام علی ابن ابی‌طالب)
➤ «در سفر دراز زندگی انسان، ایمان بهترین هم‌سفران است.» (بودا)

۱۲. قصد ما آن است به شیوه‌ای ملموس به این هدف نائل شویم، به نحوی که بر مردمان در سطوح پایه در هر نقطه از جهان که ائتلاف‌های بازیگران مذهبی پیوستن به این اعلامیه و عمل به آن را برمی‌گزینند، تأثیر بگذارد. ما از اقدامات یک‌دیگر حمایت خواهیم کرد، از جمله در دهم دسامبر هر سال در تمامی نقاط جهان و از طریق راه‌پیمایی سالانه کاملاً نمادین ایمان برای حقوق، در باشکوه‌ترین تجلی وحدت در کثرت ما.

۱۳. اعلان چشم‌انداز مشترک بازیگران مذهبی از طریق اعلامیه حاضر، بر مبنای برنامه اقدام رباط سال ۲۰۱۲ و اجلاس‌های بعدی، نقطه عطف خلع سلاح نیروهای تاریکی است؛ و به ازمیان بردن اتحاد نامقدس هراس و نفرت در قلب‌های بی‌شمار یاری خواهد رساند. خشونت به نام دین، بنیان‌های اساسی دین، مهربانی و شفقت را از میان خواهد برد. ما قصد داریم به وسیله پروژه‌های مذهبی بین‌الجوامع اجتماعی، توسعه‌ای و زیست‌محیطی در سطوح داخلی، منطقه‌ای و جهانی، پیام مهربانی و شفقت را به اقدامات هم‌بستگی تبدیل کنیم.

۱۴. ما ارزش‌های پذیرفته‌شده جهانی، که در اسناد بین‌المللی حقوق بشری به‌عنوان استانداردهای کلی انسانیت مشترک ما منعکس شده‌اند، را کاملاً پذیرا هستیم. ما تعهدات خود در اعلامیه پیش‌روی «ایمان برای حقوق» را پیش و بیش از هر چیز بر اعتقاد خود مبنی بر این که ادیان و مذاهب ارزش‌های اساسی احترام به کرامت انسانی، عدالت و انصاف را با یک‌دیگر به اشتراک می‌گذارند، بنا خواهیم نهاد. ما همچنین تعهدات خود را مبتنی بر پذیرش این حقیقت خواهیم کرد که «هر کس در مقابل آن جامعه‌ای وظیفه دارد که رشد آزاد و کامل شخصیت او را میسر سازد». ^۴ وظیفه ما این است که به چیزی که بدان موعظه می‌کنیم، عمل کنیم، که کاملاً به دفاع از کرامت انسانی، مدت‌ها پیش از آن که حتی تهدید شود، مشغول شویم، با صدای بلند [در دفاع از آن] صحبت کنیم و در میدان عمل از آن دفاع کنیم.

➤ «ای کسانی که ایمان آورده‌اید، چرا به آنچه که بدان وعظ می‌کنید عمل نمی‌کنید؟ ناپسندترین امور نزد خداوند موعظه به چیزی است که خود بدان عمل نمی‌کنید.» (قرآن ۶۱: ۳-۲)
➤ «به دفاع از آنانی برخیزید که نمی‌توانند از خود دفاع کنند، از حقوق تمامی مستمندان. منصفانه دفاع و قضاوت کنید؛ از حقوق تهی‌دستان و نیازمندان دفاع کنید.» (امثال سلیمان ۳۱: ۹-۱)

۱۵. هم آموزه‌های دینی و هم ساختارهای موجود حقوقی بین‌المللی مسؤولیت‌هایی را متوجه بازیگران مذهبی می‌داند. توان‌مندسازی بازیگران مذهبی نیازمند اقدام در حوزه‌هایی همچون قانون‌گذاری، اصلاحات سازمانی، سیاست‌های عمومی حمایتی و آموزش‌های منطبق با نیازهای بازیگران مذهبی محلی است، که عموماً در حوزه‌های عملکرد خود یکی از منابع اصلی آموزش و تغییرات اجتماعی هستند. کنوانسیون‌ها و میثاق‌های بین‌المللی مفاهیم کلیدی حقوقی همچون نسل‌کشی، پناهنده، تبعیض مذهبی و آزادی مذهب و اعتقاد را تعریف کرده‌اند.^۵ همه این مفاهیم در ادیان و مذاهب مختلف نمونه‌هایی دارند. علاوه بر آن، اعلامیه‌ها و قطعنامه‌های بی‌شماری^۶ به جنبه‌های مختلف نقش و مسؤولیت بازیگران مذهبی، که ما در این اعلامیه «ایمان برای حقوق» پذیرفته‌ایم، اشاره می‌کنند.

۱۶. ما به‌عنوان انسان می‌پذیریم که در خصوص اصلاح شیوه به‌تصویرکشیده‌شدن ادیان، که در بسیاری موارد دچار سوءاستفاده نیز شده‌است، در برابر تمامی انسان‌ها مسؤول هستیم. ما در برابر اقدامات خود مسؤول هستیم، اما در صورت بی‌عملی یا عدم اقدام به‌موقع و مناسب، مسؤولیت بیش‌تری نیز خواهیم داشت.

➤ «ما از هر یک از شما راجع به آنچه که گفته و انجام داده‌اید پرسش خواهیم کرد، چرا که همگی [در برابر آن] مسؤولید.» (قرآن، الصافات، ۲۴)
➤ «و اعمال همه انسان‌ها باید به منصفه ظهور برسد.» (انجیل، رساله اول قرن‌تیان، ۱۳.۳)

۱۷. اگرچه دولت‌ها مسؤولیت اصلی توسعه و حمایت از حقوق فردی و جمعی همگان مبنی بر بهره‌مندی از زندگی با کرامت و عاری از هراس و نیاز و بهره‌مندی از آزادی انتخاب در تمامی ابعاد زندگی را بر عهده دارند، ما به‌عنوان بازیگران مذهبی یا اشخاص مؤمن نیز قطعاً مسؤولیتی مجزاً بر عهده داریم برای پاسداشت انسانیت مشترکمان و کرامت انسانی برابر تمامی انسان‌ها در همه شرایط و در حوزه موعظه‌ها، تعلیمات، رهنمودهای معنوی و تعاملات اجتماعی خود.

➤ «هر کس که بی‌عدالتی یا عمل نادرستی دید، باید آن را با دست خود تغییر دهد. اگر نتوانست، با زبانش اقدام کند. اگر قادر به انجامش نبود، با قلبش چنین کند. و این ضعیف‌ترین اقدام دینی خواهد بود.» (حدیث)

۱۸. جوامع مذهبی، رهبران و پیروان آن‌ها به‌موجب اسناد حقوقی داخلی و بین‌المللی دارای نقش و مسؤولیت‌هایی مستقل از مقامات عمومی هستند. به‌موجب بند ۱ ماده ۲ اعلامیه ۱۹۸۱ ملل متحد راجع به محو همه اشکال نارواداری و تبعیض مبتنی بر مذهب یا عقیده، «هیچ‌کس نباید بر مبنای مذهب یا عقیده‌اش توسط دولت‌ها، مؤسسات، گروه‌ها یا اشخاص مورد تبعیض قرار گیرد». این بند مسؤولیت‌های مستقیمی برای نهادها و رهبران دینی، و حتی اشخاص حاضر در جوامع دینی و مذهبی ایجاد می‌کند.

۱۹. همان‌طور که مفهوم کنترل مؤثر^۷ مبنای مسؤلیت بازیگران غیردولتی در زمان مخاصمات را فراهم می‌آورد، ما نیز معتقد به مبانی توجیهی حقوقی و اخلاقی مشابهی در خصوص رهبران دینی که همواره تأثیر بالایی بر قلب‌ها و اذهان پیروان خود دارند، هستیم.

۲۰. گفت‌وگو در شکوفایی فرد و اجتماع نقشی بنیادین داشته و یکی از اساسی‌ترین راه‌های ارتباطی برای هر دو جنبه خیر و شر بشر است. جنگ در اذهان آغاز شده و با استدلال‌هایی که از حمایت‌های غالباً پنهانی از نفرت تغذیه می‌کنند، پروراند می‌شود. گفت‌وگوی مثبت نیز ابزار شفاف‌بخش آشتی و صلح در دل‌ها و ذهن‌ها است. گفت‌وگویی از حوزه‌های به‌شدت استراتژیک مسؤلیت‌هایی است که ما از طریق اعلامیه حاضر «ایمان برای حقوق» و بر مبنای حدود مشخص‌شده در برنامه اقدام/ریاض، متعهد به پذیرش آن و حمایت از یک‌دیگر در اجرای آن می‌شویم.

۲۱. به موجب میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی (بند ۲ ماده ۲۰)، دولت‌ها متعهداند از هرگونه حمایت از نفرت‌های ملی، نژادی یا دینی که محرک تبعیض، خصومت یا خشونت محسوب می‌شود، ممانعت به‌عمل آورند. این امر از جمله شامل تحریک به نفرت توسط برخی رهبران دینی به نام دین نیز می‌شود. در پرتو جایگاه‌گیننده [ی این سخنان]، و سیاق، محتوا و حوزه آموزه‌های وی، چنین اظهاراتی توسط رهبران دینی ممکن است آستانه تحریک به نفرت را برآورده سازد. ممانعت از چنین تحریکاتی کافی نیست. هواداری جبرانی از مصالحه نیز به‌همان میزان، از جمله برای رهبران دینی تکلیف محسوب می‌شود، خصوصاً در مواقعی که نفرت به نام دین و مذهب حمایت می‌شود.

۲۲. روشن‌ترین و تازه‌ترین رهنمودها در این زمینه توسط برنامه اقدام/ریاض^۸ ارائه شده‌است که سه مسؤلیت روشن و اساسی رهبران دینی را بر می‌شمرد: (الف) رهبران دینی باید از سخنانی که پیام‌آور نابردباری‌اند یا اظهاراتی که ممکن است خشونت، خصومت یا تبعیض را تحریک کنند، خودداری ورزند؛ (ب) رهبران دینی همچنین در اعتراض قاطع و سریع علیه کلیشه‌سازی‌های برناییشی و تبعیض‌آمیز و موارد مختلف نفرت‌پراکنی‌های کلامی نقشی حیاتی دارند؛ و (ج) رهبران دینی باید موضعی صریح در این خصوص داشته‌باشند که خشونت هیچ‌گاه نمی‌تواند به‌عنوان پاسخی در برابر تحریک به نفرت تحمل شود (به‌عنوان مثال خشونت نمی‌تواند با استناد به تحریک پیشینی توجیه شود).

www.ohchr.org/EN/Issues/FreedomReligion/Pages/FaithForRights.aspx

1 تمامی نقل‌قول‌ها از متون دینی یا مذهبی توسط شرکت‌کنندگان در کارگاه بیروت و در خصوص مذهب یا اعتقادات مربوطه‌شان پیشنهاد شده و هدف از آن‌ها توصیف و تمثیل است.

2 کمیساریای عالی حقوق پناهندگان اجلاس‌های بین‌المللی، سمینارهای تخصصی و کارگاه‌های منطقه‌ای مربوطه را برگزار کرده‌است از جمله در ژنو (اکتبر ۲۰۰۸)، وین (فوریه ۲۰۱۱)، نیارویی (آوریل ۲۰۱۱)، بانکوک (جولای ۲۰۱۱)، سانتیاگو شیلی (اکتبر ۲۰۱۱)، ریاض (اکتبر ۲۰۱۲)، ژنو (فوریه ۲۰۱۳)، عمان (نوامبر ۲۰۱۳)، منامه (۲۰۱۴)، تونس (اکتبر ۲۰۱۴) و آوریل (۲۰۱۵)، نیکوزیا (اکتبر ۲۰۱۵)، بیروت (دسامبر ۲۰۱۵) و عمان (ژانویه ۲۰۱۷).

3 نگاه کنید:

UN Human Rights Committee, general comment no. 22 (1993), UN Doc. CCPR/C/21/Rev.1/Add.4, para. 2.

4 ماده ۲۹، بند ۱، اعلامیه جهانی حقوق بشر (۱۹۴۸)

5 از جمله شامل کنوانسیون منع و مجازات جنایت نسل‌کشی (۱۹۴۸)؛ کنوانسیون حقوق پناهندگان (۱۹۵۱)؛ کنوانسیون بین‌المللی محو کلیه اشکال تبعیض نژادی (۱۹۴۸)؛ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی (۱۹۶۶)؛ میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (۱۹۶۶)؛ کنوانسیون محو کلیه اشکال تبعیض علیه زنان (۱۹۷۹)؛ کنوانسیون منع شکنجه و سایر رفتارها یا مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز (۱۹۸۴)؛ کنوانسیون حقوق کودک (۱۹۸۹)؛ کنوانسیون بین‌المللی حمایت از حقوق کلیه کارگران مهاجر و اعضای خانواده آن‌ها (۱۹۹۰)؛ کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت (۲۰۰۶)؛ و کنوانسیون بین‌المللی حمایت از اشخاص در برابر ناپدیدسازی اجباری (۲۰۰۶).

6 از جمله شامل اعلامیه جهانی حقوق بشر (۱۹۴۸)؛ اعلامیه محو همه اشکال نارواداری و تبعیض مبتنی بر مذهب یا عقیده (۱۹۸۱)؛ اعلامیه حقوق اشخاص متعلق به اقلیت‌های ملی، قومی، مذهبی و زبانی (۱۹۹۲)؛ اصول رفتار نهضت بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر و سازمان‌های مردم‌نهاد در برنامه‌های پاسخ به بحران (۱۹۹۴)؛ اعلامیه یونسکو راجع به اصول رواداری (۱۹۹۵)؛ سند نهایی کنفرانس مشورتی بین‌المللی آموزش در مدارس در خصوص آزادی مذهب یا عقیده، رواداری و عدم تبعیض (۲۰۰۱)؛ اصول راهنمای تولدو راجع به آموزش ادیان و اعتقادات در مدارس دولتی (۲۰۰۷)؛ اعلامیه ملل متحد راجع به حقوق مردمان بومی (۲۰۰۷)؛ بیانیه لاهه راجع به «ایمان به حقوق بشر» (۲۰۰۸)؛ اصول گمدن راجع به آزادی بیان و برابری (۲۰۰۹)؛ قطعنامه ۱۶/۱۸ شورای حقوق بشر راجع به مبارزه با نارواداری، کلیشه‌سازی منفی، بدنام‌سازی، و تبعیض، تحریک به خشونت و خشونت علیه اشخاص بر مبنای دین یا عقیده (و فرآیند استانبول، ۲۰۱۱)؛ برنامه اقدام ریاض راجع به ممنوعیت حمایت از نفرت ملی، نژادی یا مذهبی که تحریک علیه تبعیض، خصومت یا خشونت محسوب می‌شود (۲۰۱۲)؛ چارچوب تحلیل جنایات بین‌المللی (۲۰۱۴)؛ برنامه اقدام دبیر کل برای پیش‌گیری از افراطی‌گری خشونت‌آمیز (۲۰۱۵)؛ همچنین اعلامیه فز راجع به پیش‌گیری تحریک به خشونت که می‌تواند منجر به جنایات وحشیانه شود (۲۰۱۵).

7 در شرایط مشخص، خصوصاً در مواردی که بازیگران غیردولتی کنترل قابل‌توجه/مؤثری بر سرزمین و جمعیت دارند (به‌عنوان مثال مقامات دوفاکتو)، آنان به‌مثابه متعهدین، ملزم به رعایت حقوق بین‌الملل بشر هستند. نگاه کنید:

UN Docs. CEDAW/C/GC/30, para. 16; A/HRC/28/66, paras. 54-55

8 نگاه کنید:

UN Doc. A/HRC/22/17/Add.4, annex, appendix, para. 36.